

Miscellanea

LECH GORAJ

MONIKA BOCIAN

IZABELA CHOLEWA

Instytut Ekonomiki Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej – PIB
Warszawa

WSPÓLNOTOWA TYPOLOGIA GOSPODARSTW ROLNYCH PO ZMIANIE W 2010 ROKU

Wstęp

Zagadnienie Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych (WTGR) – ujednoliconego systemu klasyfikowania gospodarstw rolnych Unii Europejskiej (UE) według ich wielkości ekonomicznej i typu rolniczego w określonych regionach – znane jest statystykom do spraw rolnictwa nie od dziś i wiadomym jest, że jest ono ściśle powiązane z FADN, czyli europejską Siecią Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych. WTGR, poza tym, że jest jednolitym i spójnym narzędziem systematyki gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie UE, umożliwia też wyłonienie reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych dla potrzeb FADN.

Każde państwo członkowskie UE zobligowane jest do opracowywania zestawów regionalnych współczynników klasyfikacyjnych dla działalności rolniczych, co stanowi podstawę grupowania gospodarstw według wielkości ekonomicznej oraz typu rolniczego, przy spełnieniu szeregu warunków uwzględnionych przez formuły obliczeniowe typologii.

Zmieniające się uwarunkowania w sektorze rolnictwa wymuszają jednak ciągłe rewidowanie i w razie potrzeby modyfikowanie zasad WTGR. I właśnie takie modyfikacje dostosowawcze wprowadzono od 2010 roku obrachunkowego.

Wraz z modyfikacją WTGR pojawiło się jednak ryzyko popełnienia błędów przy analizie danych FADN w dłuższym przedziale czasu. Do roku obrachunkowego 2009 stosowano bowiem stare zasady typologii, natomiast od roku 2010 gospodarstwa z reprezentatywnej próby FADN klasyfikowano już według znowelizowanych zasad. W konsekwencji, niemożliwe jest porównywanie danych FADN w obrębie pewnych typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w dłuższym przedziale czasu, ponieważ nastąpiła migracja gospodarstw rolnych

(zmiana klasy wielkości ekonomicznej i/lub typu rolniczego)¹ [4]. Warto zaznaczyć, że dla celów porównawczych istnieje możliwość przeprowadzenia klasyfikacji ze wszystkich lat według jednolitych zasad WTGR (starych lub nowych).

Zagadnienie WTGR jest tematem bardzo obszernym. W niniejszym artykule przedstawiono zarys WTGR od 2010 roku, w tym zmiany klas wielkości ekonomicznej oraz typów rolniczych, jak również zaprezentowano sposób ich łączenia (agregacji) do układu ES6 oraz ES9 (w odniesieniu do klas wielkości ekonomicznej), a także TF8 (w odniesieniu do typów rolniczych).

Znaczną część opracowania poświęcono kwestii polskiego nazewnictwa typów rolniczych. Agencja Łącznikowa FADN w Polsce (którą jest IERiGŻ-PIB), we współpracy z GUS, ustaliła oficjalną wersję tych nazw w celu ich ujednoczenia oraz zapewnienia przejrzystości.

Zastosowanie Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych

Klasyfikacja gospodarstw rolnych ma zastosowanie w państwach Unii Europejskiej od wielu lat. Jej zasady po raz pierwszy zostały precyzyjnie określone i formalnie ustanowione Decyzją Komisji (EWG) 78/463/EEC z 7 kwietnia 1978 r. Do 2009 roku we WTGR miała zastosowanie metoda wykorzystująca koncepcję Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej (ang. Standard Gross Margin – SGM). Rok 2010 przyniósł zasadnicze zmiany. Przyczyną stały się nowe uwarunkowania w sektorze rolnictwa. Jedną z tych zmian było wprowadzenie Standardowej Produkcji (ang. Standard Output – SO) w miejsce Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej. Zasady aktualnej WTGR (jak również metodyka obliczania SO) zostały uregulowane rozporządzeniem Komisji, ustanawiającym wspólnotową typologię gospodarstw rolnych wraz z późniejszymi zmianami [1, 2]. Metodologia opisana została w podręczniku metodologicznym, obowiązującym we wszystkich krajach członkowskich [5].

WTGR służy do określenia wielkości ekonomicznej oraz ukierunkowania produkcyjnego gospodarstwa rolnego w sytuacji, gdy nie jest prowadzona w nim ewidencja zdarzeń gospodarczych, umożliwiająca wykonanie rachunku wyników jego działalności operacyjnej, lub dane na ten temat nie są znane. Klasyfikacja gospodarstwa rolnego wykonywana jest na podstawie danych ilościowych, dotyczących rozmiarów poszczególnych działalności rolniczych (struktury obszarowej upraw i pogłowia zwierząt) oraz obliczonych zgodnie z obowiązującą metodyką standardowych współczynników, odnoszących się do poszczególnych działalności lub grup działalności rolniczych.

Obliczona na podstawie obowiązujących we WTGR założeń metodycznych wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego ukazuje jego potencjalne możliwości wytwórcze, natomiast typ rolniczy wskazuje ukierunkowanie produkcyjne. Dodatkowym kryterium stosowanym w klasyfikacji gospodarstw rolnych jest położenie regionalne. W Polsce zdefiniowano 4 regiony FADN [7], wymienione w tabeli 1.

¹ Zmiana zasad WTGR spowodowała zmiany zarówno w próbie, jak i w polu obserwacji FADN, z uwagi na zastosowanie nowego minimalnego progu wielkości ekonomicznej, którego osiągnięcie kwalifikuje gospodarstwo do pola obserwacji FADN.

Tabela 1

Podział Polski na regiony FADN

Region	Województwa wchodzące w skład regionu
Pomorze i Mazury	Lubuskie Zachodniopomorskie Pomorskie Warmińsko-mazurskie
Wielkopolska i Śląsk	Wielkopolskie Kujawsko-pomorskie Dolnośląskie Opolskie
Mazowsze i Podlasie	Podlaskie Mazowieckie Łódzkie Lubelskie
Małopolska i Pogórze	Świętokrzyskie Śląskie Małopolskie Podkarpackie

Źródło: Zestawienie własne na podstawie [7].

Parametrem ekonomicznym używanym do 2009 r. włącznie we WTGR była Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia obliczana dla zdefiniowanego regionu FADN. Ostatnimi opracowanymi dla potrzeb WTGR współczynnikami był zestaw SGM „2004”, odzwierciedlający sytuację ekonomiczną w latach 2003-2005. Niekorzystna dla rolników sytuacja na rynkach rolnych UE wyłoniła potrzebę zweryfikowania WTGR. Wieloletnie dane rachunkowe FADN wskazują na wyraźne zwiększenie kosztów wytwarzania jednostki wartości produkcji rolniczej na obszarze UE, liczonych według cen rynkowych. Zasadniczym tego powodem było szybsze tempo wzrostu cen materiałów do produkcji rolnej niż cen produktów rolniczych. Na ten wzrost wpłynęła także zapoczątkowana w 1993 r. modyfikacja systemu dopłat. Sytuacja, w której koszty przekraczają wartość realizowanej produkcji przez gospodarstwa rolne położone na terenie UE, zaprzestanie bezpośredniego subsydiowania cen i produkcji (*coupled*) i przejście na subsydiowanie nie związane z produkcją (*decoupled*) spowodowały, że współczynniki Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej dla pewnych produktów w niektórych krajach przyjęły wartość ujemną, co uniemożliwiało ich użycie do WTGR. Z tego właśnie powodu parametr SGM zastąpiono parametrem Standardowej Produkcji (SO).

Poza zmianą rodzaju parametru klasyfikacyjnego, dla zapewnienia lepszej jego obiektywizacji wydłużono okres referencyjny dla SO z 3 do 5 lat. Od 2010 r. wielkość ekonomiczną wyraża się wartością Standardowej Produkcji, która jest podawana w europejskiej jednostce monetarnej (euro).

W obrębie typologii zmieniono również strukturę – w miejsce dotychczasowej struktury 4-szczeblowej wprowadzono strukturę 3-szczeblową, z jednoczesnym nowym zdefiniowaniem typów rolniczych [4].

Przy okazji modyfikacji parametrów WTGR dokonano także głębszej zmiany metodycznej. Jedną z istotnych przesłanek jej dokonania stała się potrzeba odzwierciedlenia we WTGR pomijanych dotychczas działalności gospodarczych innych niż rolnicze, bezpośrednio związanych z gospodarstwem rolnym (OGA). W tym celu wyróżnione zostały 3 grupy gospodarstw rolnych według udziału działalności gospodarczej innej niż rolnicza, bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w całkowitych przychodach gospodarstwa (do 10%, od powyżej 10% do 50 %, od powyżej 50% do mniej niż 100%) [6].

Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych (WTGR) od 2010 roku

Opracowany przez każde państwo członkowskie UE zestaw regionalnych współczynników SO dla działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej stanowi podstawę przeprowadzenia w kraju klasyfikacji gospodarstw według zasad WTGR. W efekcie tej klasyfikacji gospodarstwa rolne położone w poszczególnych regionach FADN są scharakteryzowane i pogrupowane pod względem wielkości ekonomicznej oraz typu rolniczego.

Wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych określana jest sumą Standardowych Produkcji uzyskanych ze wszystkich działalności rolniczych występujących w danym gospodarstwie rolnym i wyrażana jest w euro.

W celu przeliczenia współczynników wyrażonych w krajowej walucie na euro stosuje się oficjalny kurs euro, ogłaszany przez urząd statystyczny Unii Europejskiej (Eurostat) dla danego okresu referencyjnego.

Procedura określania wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego została przedstawiona w etapach w tabeli 2.

Ustalona na podstawie SO wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego oznacza możliwą wartość produkcji, którą rolnik jest w stanie osiągnąć dysponując posiadanym potencjałem i prowadząc działalność w danym regionie. Należy pamiętać, że wielkość ekonomiczna gospodarstwa, ustalana według nowych zasad obowiązujących od roku 2010, nie uwzględnia wartości dopłat ani podatków. Również przychody z działalności gospodarczej innej niż rolnicza, bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym (OGA), nie są brane pod uwagę przy ustalaniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Po ustaleniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa jest ono klasyfikowane do 1 z 14 klas wielkości ekonomicznej ES. Na potrzeby analiz i publikacji klasy te ulegają agregacji, przyjmując postać klasyfikacji wg ES9 lub ES6 (tab. 3). Warto jednak dodać, że dla celów prezentacji wyników standardowych Polskiego FADN stosowany jest układ klasyfikacyjny wg ES6. Wytyczne procesu agregacji przedstawione są w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1242/2008 z 8 grudnia 2008 r. z późniejszymi zmianami [1, 2].

Klasy wielkości ekonomicznej służą do:

- ustalenia minimalnego progu wielkości ekonomicznej dla pola obserwacji FADN;
- ustalenia planu wyboru próby badawczej (oraz, w konsekwencji, wag poszczególnych gospodarstw) do badania FADN;
- prezentacji wyników gospodarstw rolnych pogrupowanych według siły ekonomicznej, bez względu na rodzaj produkcji prowadzonej w gospodarstwie.

Trzeba podkreślić, że klasy wielkości ekonomicznej sprzed zmian, tj. obowiązujące do 2009 roku włącznie (a przypomnijmy, że było ich wówczas 10), w żaden sposób nie są porównywalne z klasami wielkości ekonomicznej po zmianach, tj. obowiązującymi od 2010 roku (14 klas). Modyfikacjom uległy bowiem przedziały wartości w poszczególnych klasach [4].

Tabela 2

Procedura określania wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego

Etap I	Ustalenie działalności rolniczych realizowanych w gospodarstwie rolnym oraz określenie regionu FADN odpowiedniego do położenia gospodarstwa.
Etap II	Ustalenie fizycznego rozmiaru poszczególnych działalności rolniczych realizowanych w gospodarstwie rolnym (liczba hektarów lub liczba zwierząt). Zgodnie z zasadami WTGR, ze względu na obecność samic, odpowiednio: krów mlecznych, loch, owiec maciorek czy kóz samic hodowlanych, należy zredukować liczebności odpowiednio: byczków i jałówek poniżej 1 roku, prosiąt, pozostałych owiec oraz pozostałych kóz.
Etap III	Mnożenie rozmiaru każdej z działalności rolniczych gospodarstwa przez odpowiedni współczynnik SO dla obliczenia wartości Standardowej Produkcji z każdej działalności realizowanej w gospodarstwie.
Etap IV	Zsumowanie wartości Standardowej Produkcji ze wszystkich działalności rolniczych realizowanych w gospodarstwie. Uzyskany wynik odzwierciedla wartość Standardowej Produkcji całego gospodarstwa rolnego i informuje o wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego wyrażonej w europejskiej jednostce monetarnej (euro).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [5].

Tabela 3

Wykaz klas wielkości ekonomicznej wg ES, ES6 i ES9

ES		ES9		ES6	
Klasy wielkości ekonomicznej ES	Zakres w euro (€)	Klasy wielkości ekonomicznej ES9	Zakres w euro (€)	Klasy wielkości ekonomicznej ES6	Zakres w euro (€)
1	€ < 2 000				
2	2 000 ≤ € < 4 000	1	Bardzo małe 2 000 ≤ € < 8 000	1	Bardzo małe 2 000 ≤ € < 8 000
3	4 000 ≤ € < 8 000				
4	8 000 ≤ € < 15 000	2	Małe 8 000 ≤ € < 15 000	2	Małe 8 000 ≤ € < 25 000
5	15 000 ≤ € < 25 000	3	Małe 15 000 ≤ € < 25 000		
6	25 000 ≤ € < 50 000	4	Średnio-małe 25 000 ≤ € < 50 000	3	Średnio-małe 25 000 ≤ € < 50 000
7	50 000 ≤ € < 100 000	5	Średnio-duże 50 000 ≤ € < 100 000	4	Średnio-duże 50 000 ≤ € < 100 000
8	100 000 ≤ € < 250 000	6	Duże 100 000 ≤ € < 250 000	5	Duże 100 000 ≤ € < 500 000
9	250 000 ≤ € < 500 000	7	Duże 250 000 ≤ € < 500 000		
10	500 000 ≤ € < 750 000				
11	750 000 ≤ € < 1 000 000	8	Bardzo duże 500 000 ≤ € < 1 000 000		
12	1 000 000 ≤ € < 1 500 000			6	Bardzo duże € ≥ 500 000
13	1 500 000 ≤ € < 3 000 000	9	Bardzo duże € ≥ 1 000 000		
14	€ ≥ 3 000 000				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [1, 2].

Tabela 4

Systematyka typów rolniczych (typy ogólne, podstawowe i szczegółowe) oraz konfiguracja typów rolniczych w układzie TF8

Typy ogólne (oznaczenie 1-cyfrowe)	Typy podstawowe (oznaczenie 2-cyfrowe)	TF8
	<i>Typy szczegółowe (oznaczenie 3-cyfrowe)</i>	
1 Specjalizujące się w uprawach polowych	15 Specjalizujące się w uprawie zbóż (łącznie z ryżem), roślin oleistych i wysokobiałkowych na nasiona	
	151 <i>Specjalizujące się w uprawie zbóż (innych niż ryż), roślin oleistych i wysokobiałkowych na nasiona</i>	
	152 <i>Specjalizujące się w uprawie ryżu</i>	
	153 <i>Specjalizujące się w uprawie zbóż (łącznie z ryżem), roślin oleistych i wysokobiałkowych na nasiona</i>	
16 Specjalizujące się w uprawie polowej różnych gatunków roślin		
	161 <i>Specjalizujące się w uprawie roślin okopowych</i>	1 Uprawy polowe
	162 <i>Specjalizujące się w uprawie zbóż, roślin oleistych, wysokobiałkowych i okopowych</i>	
	163 <i>Specjalizujące się w uprawie polowej warzyw i truskawek (w płodzinianie z uprawami polowymi np. zbożami, ziemniakami)</i>	
	164 <i>Specjalizujące się w uprawie tytoniu</i>	
	165 <i>Specjalizujące się w uprawie bawełny</i>	
	166 <i>Specjalizujące się w uprawie polowej różnych gatunków roślin</i>	

Typy ogólne (oznaczenie 1-cyfrowe)	Typy podstawowe (oznaczenie 2-cyfrowe)	TF8
2 Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie	21 <i>Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych) pod wysokimi osłonami</i>	
	211 <i>Specjalizujące się w uprawie warzyw i truskawek pod wysokimi osłonami</i>	
	212 <i>Specjalizujące się w uprawie kwiatów i roślin ozdobnych pod wysokimi osłonami</i>	
	213 <i>Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych) pod wysokimi osłonami</i>	
	22 <i>Specjalizujące się w gruntowych uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych)</i>	
	221 <i>Specjalizujące się w gruntowych uprawach warzyw i truskawek (w plodozmianie z innymi uprawami ogrodniczymi)</i>	
	222 <i>Specjalizujące się w gruntowej uprawie kwiatów i roślin ozdobnych</i>	2 Uprawy ogrodnicze
	223 <i>Specjalizujące się w gruntowych uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych)</i>	
	23 <i>Specjalizujące się w uprawie grzybów i w szkółkarstwie oraz uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych)</i>	
	231 <i>Specjalizujące się w uprawie grzybów</i>	
	232 <i>Specjalizujące się w szkółkarstwie</i>	
	233 <i>Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie</i>	

cd. tab. 4

Typy ogólne (oznaczenie 1-cyfrowe)	Typy podstawowe (oznaczenie 2-cyfrowe)	TF8
3	Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (uprawy trwałe)	3 Winnice
	35 Specjalizujące się w uprawie winorośli	
	351 <i>Specjalizujące się w uprawie winorośli do produkcji wina gatunkowego</i>	
	352 <i>Specjalizujące się w uprawie winorośli do produkcji wina stołowego</i>	
	353 <i>Specjalizujące się w uprawie winorośli na świeże owoce</i>	
	354 <i>Specjalizujące się w uprawie winorośli</i>	
	36 Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (bez winorośli i oliwek)	
	361 <i>Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (innych niż cytrusowe, tropikalne i subtropikalne oraz orzechy)</i>	
	362 <i>Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów cytrusowych</i>	
	363 <i>Specjalizujące się w uprawie orzechów</i>	
	364 <i>Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych tropikalnych i subtropikalnych</i>	
	365 <i>Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (bez winorośli i oliwek)</i>	4 Uprawy trwałe
	37 Specjalizujące się w uprawie oliwek	
	370 <i>Specjalizujące się w uprawie oliwek</i>	
	38 Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (uprawy trwałe)	
	380 <i>Specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (uprawy trwałe)^d</i>	

cd. tab. 4

Typy ogólne (oznaczenie 1-cyfrowe)	Typy podstawowe (oznaczenie 2-cyfrowe)	TF8
	<i>Typy szczegółowe (oznaczenie 3-cyfrowe)</i>	
4 Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi	45 Specjalizujące się w chowie bydła mlecznego 450 <i>Specjalizujące się w chowie bydła mlecznego</i>	5 Krowy mleczne
	46 Specjalizujące się w chowie bydła trzęsnego (w tym hodowla)	
	460 <i>Specjalizujące się w chowie bydła trzęsnego (w tym hodowla)</i>	
	47 Specjalizujące się w chowie bydła mlecznego i trzęsnego (w tym hodowla)	
	470 <i>Specjalizujące się w chowie bydła mlecznego i trzęsnego (w tym hodowla)</i>	
	48 Specjalizujące się w chowie owiec, kóz i innych zwierząt żywionych paszami objętościowymi	6 Zwierzęta trawożerne
	481 <i>Specjalizujące się w chowie owiec</i>	
	482 <i>Specjalizujące się w chowie owiec i bydła</i>	
	483 <i>Specjalizujące się w chowie kóz</i>	
	484 <i>Specjalizujące się w chowie owiec, kóz i innych zwierząt żywionych paszami objętościowymi</i>	
5 Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi	51 Specjalizujące się w chowie trzody chlewnej 511 <i>Specjalizujące się w chowie loch</i> 512 <i>Specjalizujące się w tuczach trzody chlewnej</i> 513 <i>Specjalizujące się w chowie trzody chlewnej</i>	7 Zwierzęta ziarnożerne
	52 Specjalizujące się w chowie drobiu	
	521 <i>Specjalizujące się w chowie kur niosek</i>	
	522 <i>Specjalizujące się w chowie drobiu mięsnego</i>	
	523 <i>Specjalizujące się w chowie drobiu</i>	
	53 Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi	
	530 <i>Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi</i>	

cd. tab. 4

Typy ogólne (oznaczenie 1-cyfrowe)	Typy podstawowe (oznaczenie 2-cyfrowe)	TF8
6 Mieszane - różne uprawy	<p data-bbox="196 1047 215 1407"><i>Typy szczegółowe (oznaczenie 3-cyfrowe)</i></p> <p data-bbox="228 1188 246 1453">61 Mieszane - różne uprawy</p> <p data-bbox="259 354 303 1407">611 Mieszane - uprawy ogrodnicze (warzywa, truskawki, kwiaty i rośliny ozdobne), grzybów i szkółkarstwo oraz drzewa i krzewy owocowe (uprawy trwałe)</p> <p data-bbox="309 354 328 1407">612 Mieszane - uprawy polowe oraz ogrodnicze (warzywa, truskawki, kwiaty i rośliny ozdobne), grzybów i szkółkarstwo</p> <p data-bbox="341 919 360 1407">613 Mieszane - uprawy polowe oraz uprawa winorośli</p> <p data-bbox="372 707 391 1407">614 Mieszane - uprawy polowe oraz drzewa i krzewy owocowe (uprawy trwałe)</p> <p data-bbox="404 883 423 1407">615 Mieszane - różne uprawy, z przewagą upraw polowych</p> <p data-bbox="435 1130 454 1407">616 Mieszane - różne uprawy</p>	
7 Mieszane - różne zwierzęta	<p data-bbox="480 672 505 1453">73 Mieszane - różne zwierzęta, z przewagą zwierząt żywnych paszami objętościowymi</p> <p data-bbox="517 866 536 1407">731 Mieszane - różne zwierzęta, z przewagą bydła mlecznego</p> <p data-bbox="549 407 568 1407">732 Mieszane - różne zwierzęta, z przewagą zwierząt żywionych paszami objętościowymi innych niż bydło mleczne</p> <p data-bbox="580 707 599 1453">74 Mieszane - różne zwierzęta, z przewagą zwierząt żywionych paszami treściwymi</p> <p data-bbox="612 636 631 1407">741 Mieszane - różne zwierzęta: zwierzęta żywione paszami treściwymi i bydło mleczne</p> <p data-bbox="643 354 687 1407">742 Mieszane - różne zwierzęta: zwierzęta żywione paszami treściwymi i zwierzęta żywione paszami objętościowymi inne niż bydło mleczne</p>	8 Mieszane
8 Mieszane - różne uprawy i zwierzęta	<p data-bbox="706 777 732 1453">83 Mieszane - uprawy polowe i zwierzęta żywione paszami objętościowymi</p> <p data-bbox="744 954 763 1407">831 Mieszane - uprawy polowe z bydlęciem mlecznym</p> <p data-bbox="776 936 795 1407">832 Mieszane - bydło mleczne z uprawami polowymi</p> <p data-bbox="807 460 826 1407">833 Mieszane - uprawy polowe ze zwierzętami żywionymi paszami objętościowymi innymi niż bydło mleczne</p> <p data-bbox="839 495 858 1407">834 Mieszane - zwierzęta żywione paszami objętościowymi inne niż bydło mleczne z uprawami polowymi</p>	
	<p data-bbox="883 1095 902 1453">84 Mieszane - różne uprawy i zwierzęta</p> <p data-bbox="914 777 933 1407">841 Mieszane - uprawy polowe i zwierzęta żywione paszami treściwymi</p> <p data-bbox="946 495 965 1407">842 Mieszane - drzewa i krzewy owocowe (uprawy trwałe) i zwierzęta żywione paszami objętościowymi</p> <p data-bbox="977 1218 996 1407">843 Pczelarstwo</p> <p data-bbox="1009 1024 1028 1407">844 Mieszane - różne uprawy i zwierzęta</p>	

^a Typ ten obejmuje również gospodarstwa specjalizujące się w uprawie takich plantacji wieloletnich jak np. wikliny, choinek bożonarodzeniowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [1, 2]

Typ rolniczy gospodarstw rolnych określany jest udziałem wartości Standardowej Produkcji z poszczególnych grup działalności rolniczych w całkowitej wartości Standardowej Produkcji gospodarstwa. Wśród typów rolniczych gospodarstw wyróżniamy gospodarstwa wyspecjalizowane oraz mieszane. Specjalizacja może dotyczyć kierunku upraw polowych, ogrodnictwa, upraw trwałych, zwierząt żywionych paszami treściwymi, zwierząt żywionych paszami objętościowymi. Również gospodarstwa mieszane dzielą się na gospodarstwa zajmujące się mieszaną produkcją roślinną, mieszaną produkcją zwierzęcą czy też mieszaną produkcją roślinno-zwierzęcą.

Polskie nazwy typów rolniczych zostały uzgodnione w ramach konsultacji prowadzonych między IERiGŻ-PIB i GUS. Klasyfikacja według typów rolniczych składa się z 3 poziomów:

- typy ogólne: 8 typów i grupa gospodarstw niesklasyfikowanych (oznaczane za pomocą jednego znaku);
- typy podstawowe: 21 typów i grupa gospodarstw niesklasyfikowanych (oznaczane za pomocą dwóch znaków);
- typy szczegółowe: 61 typów i grupa gospodarstw niesklasyfikowanych (oznaczane za pomocą trzech znaków).

Przy ustalaniu typów rolniczych brany jest pod uwagę udział poszczególnych grup działalności rolniczych (kodów przegrupowujących) w tworzeniu całkowitej wartości SO gospodarstwa. W sytuacji, gdy udział jednej grupy działalności przekracza $\frac{2}{3}$ całkowitej SO, mówimy o gospodarstwach specjalistycznych. Udział każdej z dwóch grup działalności w przedziale od $\frac{1}{3}$ do $\frac{2}{3}$ całkowitej SO charakteryzuje gospodarstwa dwukierunkowe. Natomiast jeśli żadna z grup działalności nie przekracza $\frac{1}{3}$ wartości SO, gospodarstwo określane jest jako mieszane.

W celu ustalenia typu rolniczego gospodarstwa należy najpierw określić rozmiar poszczególnych działalności prowadzonych w gospodarstwie. Działalności te są następnie agregowane w kody przegrupowujące, zgodnie z algorytmami określonymi w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1242/2008 z 8 grudnia 2008 r. z późniejszymi zmianami. Dla każdego kodu przegrupowującego określany jest jego udział w całkowitej SO gospodarstwa. Na tym etapie mamy do czynienia z pewnymi przypadkami szczególnymi występującymi we WTGR [3].

Gospodarstwo poddane typologii klasyfikowane jest według zasad ogólnych tj. do jednego z typów ogólnych, jednego z typów podstawowych i jednego z typów szczegółowych. Natomiast dla potrzeb prezentacji wyników standardowych FADN umożliwiono przedstawianie typów podstawowych w układzie bardziej uproszczonych, tj. TF8 (tab. 4).

Określenie ukierunkowania produkcyjnego według grupowania TF8 nie wymaga ponownego przeprowadzenia klasyfikacji gospodarstwa, a jedynie odpowiedniego połączenia typów podstawowych. W taki sposób gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie trzody chlewnej według grupowania TF8 znajdują się w typie 7: Zwierzęta ziarnożerne. Zawsze jednak klasyfikacja tego gospodarstwa określi jego typ ogólny jako 5: Specjalizujące się w chowie zwierząt

żywionych paszami treściwymi; typ podstawowy jako 51: Specjalizujące się w chowie trzody chlewnej, oraz typ szczegółowy, w zależności od specyfiki gospodarstwa jako: 511: Specjalizujące się w chowie loch, 512: Specjalizujące się w tuczu trzody chlewnej lub 513: Specjalizujące się w chowie trzody chlewnej.

Podsumowanie

Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych, dzięki jednorodnej metodyce jej ustalania obowiązującej na terenie całej UE, umożliwia wykonywanie analiz porównawczych pomiędzy gospodarstwami z różnych państw członkowskich. Szczególnie istotna jest w odniesieniu do podmiotów, w których nie są prowadzone zapisy ewidencjonujące zdarzenia gospodarcze w ciągu roku. Klasyfikacja gospodarstwa zgodna z zasadami WTGR określa jego wielkość ekonomiczną oraz typ rolniczy. Opierając się na danych ilościowych produkcji (areale upraw i pogłowie zwierząt) oraz standardowych współczynnikach, określa ona potencjalne możliwości wytwórcze gospodarstwa funkcjonującego w określonym regionie. WTGR ewoluuje na przestrzeni lat, dostosowując się do sytuacji rynkowej w sektorze rolnictwa. Świadczy o tym zastąpienie współczynników Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej (SGM), używanej do roku 2009 włącznie, współczynnikami Standardowej Produkcji (SO).

Temat WTGR w niniejszym artykule nie został w pełni wyczerpany. Druga część, dotycząca metodyki obliczania najbardziej aktualnych współczynników klasyfikacyjnych, stanowiących podstawę ustalenia wielkości ekonomicznej oraz typu rolniczego, zostanie opublikowana również w Zagadnieniach Ekonomiki Rolnej.

Literatura:

1. Commission Regulation (EC) 867/2009 of 21 September 2009 amending and correcting Regulation (EC) No 1242/2008 establishing a Community typology for agricultural holdings. OJ L 248, 22.9.2009.
2. Commission Regulation (EC) 1242/2008 of 8 December 2008 establishing a Community typology for agricultural holdings. OJ L 335, 13.12.2008.
3. Goraj L., Bocian M., Cholewa I., Nachtman G., Tarasiuk R.: Współczynniki Standardowej Produkcji „2007” dla celów Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012.
4. Goraj L., Cholewa I., Osuch D., Płonka R.: Analiza skutków zmian we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2010.
5. RI/CC 1500 Rev. 3 Typology Handbook. European Commission, Brussels October 2009.
6. RI/CC 1529 The OGA of the holding in FADN. European Commission, Brussels June 2009.
7. Skarżyńska A., Goraj L., Ziętek I.: Metodologia SGM „2002” dla typologii gospodarstw rolnych w Polsce. Program Wieloletni 2005-2009, raport nr 4. IERiGŻ-PIB, Warszawa 2005.